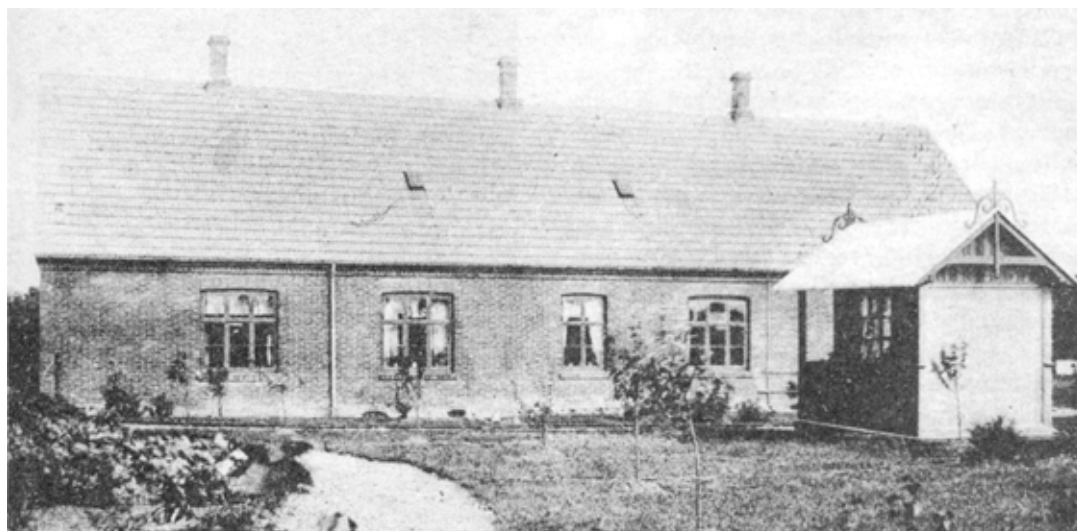

Skyum Søndre Skole i trediveerne

af Kristian Skammelsen, "Kragholm", Irupvej 6, Skyum, 7755 Bedsted

Skyum Søndre Skole

Der kommer 30-40 børn fra forskellige retninger, nogle på cykel, andre gående. Mange er i gummistøvler, men der er også nogle, der kommer i træsko, enten det er sommer eller vinter. Enkelte har en fin lædertornyster, men de fleste har en grøn rygsæk, og enkelte har kun en hjemmesyet lærredspose, der hænger over skulderen. Nogle er vaskede og vandkæmmede og i fint tøj, medens andre heller ikke var blevet vasket i går. Håret er kun redt med fingrene, og tøjet er slidt, selv om det er pænt lappet.

Jo, det er en broget flok, der møder, men vi børn tænker ikke på forskellen. Vi er bare, som vi er, og sådan kender vi hinanden. Venskab og kammeratskab går på tværs af alle sociale skel.

I forgangen er der plads til jakker, overtøj og fodtøj, pigernes til højre og drengenes til venstre. De fleste af os har hjemmesyede kludesko i rygsækken til indendørs brug.

I skolestuen stod tre rækker tomandsborde, også her pigerne til højre og drengene til venstre. I den midterste række kunne der være både piger og drenge, men behørig delt på midten med et par tomme pladser imellem.

Jeg kan ikke huske, at jeg har set et skriftligt skoleskema. Det var degnen, Niels Hove Andersens, afgørelse, og vi lærte den efterhånden udenad, men nu er det glemt.

Hver dag havde vi regning og skiftevis bibelhistorie og katekismus (vi kaldte den lærebog) herunder salmevers. Vi havde geografi, danmarkshistorie og dansk, der omfattede både læsning og skrivning, men der var ikke noget,

der hed gennemgang af dansk litteratur eller lignende.

Engang imellem havde vi en sangtime, så tog degnen sin violin, og vi sang eller brølede, som vi bedst kunne. Ingen rettede os, degnen kunne ikke selv synge, men vi lærte vel af hinanden. I hvert fald fik vi lært de almindeligste salmer og fædrelandssange.

Geografi indskrænkede sig hovedsageligt til at lære navnene på landene, større byer, floder og bjergkæder, men det skulle vi til gengæld lære på remse.

I danmarkshistorien levede vi med i beretningerne om de gamle konger: Vermund, Valdemarerne, Chr. d. 4. og deres mænd, bisp Absalon, Asser Rig og Niels Ebbesen. Jo, såvel bibel- som danmarkshistorie fik vi lært grundigt, og det meste sidder vel fast endnu, selv om det kan være vanskeligt at afgøre, hvad vi lærte dengang, og hvad der er kommet til senere.

Undervisningen i regning må have været vanskelig, når der var tre eller fire årgange i én klasse, men alle var vant til det, og ældste årgang kunne uanfægtet regne de svære opgaver, mens degnen forklarede de yngste årgange om brøkregning, eller omvendt. Årgangene fulgtes heller ikke ad. Der var fri konkurrence om, hvem der nåede længst i regnebogen. Nogle dygtige børn nåede ind i femte bog, medens andre aldrig kom igennem anden. Degnen opfordrede os aldrig til denne kappestrid, men han hjalp os gerne, når vi kørte fast i regnestykkerne.

I dansktimerne lærte vi stavning, tegnsætning

og skønskrift. Skønskrift var det eneste, vi brugte papir og blæk til. Vi havde hver vores penneskaft og pen, og i hver bordplade var der indsat et blækhus, hvor vi kunne dyppe pennen. Fyldepennen var en dyr, nymodens opfindelse, som ikke blev betroet i børns hænder, og kuglepennen var ikke opfundet. Alt andet skrivearbejde (inkl. regning) foregik med griffel på skifertavler, der var et billigt materiale i brug. En våd klud, en spytklat og et ærme var en effektiv rengøringsmetode, så var den klar til at skrive på igen. Tavlerne tilhørte skolen, men griffel og pen måtte vi selv købe. To ører for en griffel og fem for en pen (eller omvendt).

Langs skolestuens endevæg var der en forhøjning vel 25-30 cm, hvor vi kunne stå, når vi skulle skrive på den sorte tavle, som fyldte næsten hele væggen. På denne forhøjning var degnens stol og kateder, og her sad han, og vi kom trygt med vore regnestykker, hvis de voldte problemer eller for at få rettet, hvad vi havde skrevet på vore tavler.

Når vi var sat i gang med at regne eller skrive, og der var ro i klassen, kunne degnen udmærket bruge tiden til at føre regnskabet for brugsen, hvor han var formand. Det var måske ikke helt reglementeret, men jeg har aldrig oplevet andet end, at han omgående forlod en lang talkolonne for at hjælpe os, når vi kom.

Midt for nordvæggen stod der en tykmavet kakkellovn og ved siden af en kulspand. Der var også en tørvekasse, men jeg kan ikke huske, der nogensinde var tørv i den. Jeg tror derimod, at rengøringskonen brugte den til opfejningen, herunder lommetørklæder, griffelstumper og andre løse dele, der var tabt. Engang imellem endevendte vi indholdet uden dog, så vidt jeg husker at finde værdier, selv om vi var taknemmelige for lidt.

I sydvæggen (skolebygningens gavl) var der tre store vinduer med mange mindre ruder. I vintertiden blev der sat forsatsvinduer i, men så blev der aldrig luftet ud; det var der ingen, der fandt mærkeligt.

Ind fra gangen var ”æ leegstow” (legestue), hvor vi kunne lege, når det ikke var vejr til at være ude, men for det meste brugte vi skolestuen til hyggesnak, slåskamp, klinkspil eller tagfat. At støvet så stod tæt i rummet, når den vilde jagt havde gået over borde og bænke, er en selvfølge.

Udenfor på den græsklædte legeplads var der opstillet nogle bomme og ribber. Desuden havde

Lærer Niels Hove Andersen Skyum Sdr. Skole. Født i Boddum, død i Skyum 1950. (Egnshistorisk Arkiv)

vi en buk og to springstokke (sådan kaldte vi dem, jeg ved ikke, om det er deres rigtige navn - de var beregnet til at spænde en snor imellem til højdespring). I de syv år jeg gik i skole, havde vi dog aldrig en times gymnastik, men redskaberne kunne da bruges til at markere målene, når vi spillede fodbold.

I et hjørne af pladsen var der også en sandgrav, som bare var en fordybning i jorden, der engang imellem blev fyldt op med sand. I regnvejr kunne vi bruge den som soppebassin.

I et udhus var pigernes wc til den ene side og drengenes til den anden. Derimellem var ”æ vandhus”, et lille rum med en rende, hvor drengene kunne lade vandet. Desuden var der to andre smårum ”æ kwolhus” og ”æ ællinghus”. Jeg tror, at det oprindeligt var tænkt som wc, men degnen benyttede dem til henholdsvis brændsel og fjerkræ.

Hvad vi legede? Ja, vi spillede fodbold, hvis vi havde en bold, og det havde vi kun, når vi skillerede sammen om at købe en. Desværre var det for billige bolde, vi havde råd til at købe, så de varede kun kort, men når vi havde en, blev den udenfor skoletiden opbevaret i papirkurven på degnens kontor. Den eneste rigtige læderfodbold jeg mindes, vi har haft, røg ind under rutebilens tvillinghjul, så var den ikke mere.

Pigerne var selvfølgelig ikke med til at spille

Første skoledag 1933. Den lille er mig, derefter Lisbeth og Karl Munk

fodbold. De spillede med små bolde op ad muren, eller de sjippede.

Ind imellem spillede vi ”jep”, eller som det kaldtes nogle steder ”pind”. Et spil, hvor en kort pind blev lagt over to mursten og med en længere pind slået ud til det andet hold, som skulle søge at gribe den. Der var forskellige måder at slå pinden ud på, og der var et sindrigt pointsystem.

Vi kunne også sidde i en rundkreds omkring sandgraven og ”sælge lærred” eller ”bytte gårde”. Almindelig ”ta” (tagfat), kinesisk ta’ og kæde ta’ med mål på begge sider af legepladsen var en almindelig leg for både drenge og piger.

Desværre husker jeg ikke reglerne for de forskellige lege, måske andre kan, så er opfordringen herved givet til at fortælle om det.

Korporlig afstraffelse fra degnens side hørte til sjældenheder, men direkte frækhed eller opsætsighed kunne belønnes med en flad lussing her og nu.

Mobning var et ord, vi ikke kendte, men fænomenet var aldeles ikke ukendt. Mange gange er det sket, at drenge og piger er gået grædende til skole med bevidstheden om, at der forestod endnu en frygtelig dag med drillerier og tørre tærsk.

Med indtil 4 årgange i en klasse var der en stor alders- og styrkeforskel, som kom til udtryk ved hårdhændet drilleri og terror med de yngste.

Selv fik jeg det at føle, da jeg kom i store klasse, da var der en stor og stærk dreng fra næstældste årgang, der var meget hård ved os små, og to-tre stykker fra ældste årgang satte ham op til det og var selv med til det. Forsøgte vi at sætte os til modværge, stod hele banden sammen, og så blev det endnu værre.

Der gik et år på den måde. Så gled de ældste

ud af skolen og første gang derefter, da han ville fortsætte terrorismen, havde han ikke betænkt, at han ikke havde sine hjælpere, og efter aftale røg vi på ham. Det endte med, at han grædende flygtede ind på degnens kontor, og degnen kom så ud og sagde til os, at vi ikke måtte slå skolens stærke mand. Han havde selvfølgelig været klar over, hvad der foregik og havde ventet på, at vi selv tog affære, men når det gik så hedt til, at drengen søgte beskyttelse hos ham, var han jo nødt til at blande sig. Men jeg er sikker på, at han undte drengen det vel, og hans ord til os blev da også sagt med et glimt i øjet. Siden den dag blev det igen til at være i skolen.

Degnen blandede sig ellers ikke i, hvad vi foretog os i frikvartererne, og de kunne godt blive lange. Han var som før nævnt formand for brugsforeningen, og da hans eneste datter sad som enke på en gård i Skyum, tog han sig også af denne gårds drift. Så det skete ofte, at han, så snart vi havde frikvarter, startede sin gamle Ford og kørte til et af de to steder. Det kunne godt trække ud, hvilket vi selvfølgelig ikke havde noget imod.

Årets gang i skolen var jævn og stille uden store udsving. Vi glædede os til sommerferien som andre skolebørn, selv om den var ikke så lang som byskolernes, men så havde vi en uges lugeferie i maj-juni, så vi kunne blive hjemme og hjælpe ved at luge roer, og en uges kartoffelferie om efteråret, når kartoflerne skulle graves op. Det var praktiske foranstaltninger, der tilgodeså den gode skik, at børnene tog del i hjemmets arbejde og altså havde fri ved spidsbelastninger.

Julen blev der ikke gjort noget særligt ud af. Vi havde hverken juletræ eller festlig afslutning, det allerhøjeste var, at degnen måske læste en historie.

Derimod var eksamensdagen en festdag, hvor vi mødte op i vores bedste tøj, og alle var udstyret med en slikpose til 5 eller 10 øre. Så kom skolekommissionen med præsten i spidsen og overværede et par skoletimer, men det var stadig degnen, der styrede slagets gang. Det var ham, der stillede spørgsmålene og rettede dem til den i klassen, som han vidste, kunne svare, så vi kunne fremstå som en flok begavede og dygtige elever. Karaktergivning var der ikke noget af, og jeg tror ikke, at undervisningen og dens resultater nogensinde fik ros eller dadel, heller ikke når kommissionen bagefter samledes inde hos degnen privat til en bedre frokost.

Årets absolutte højdepunkt var den årlige udflugt. "Bette klaes" fik en tur i rutebil til et eller andet sted i Thy, f.eks. Agger eller Sjørring Volde. Så var nogle af mødrene med, dels for at tørre snottede næser og blæse på et skrammet knæ, dels for at organisere noget leg og sørge for at madpakkerne og saftevandet var tilstede, når den tid var inde.

"Stuer klaes" var på heldagstur med toget længere ud i Danmark. Jeg husker udflugter til Himmelbjerget, Ejer Bavnehøj og Jelling. Det var nok togrejsen, der var det mest spændende. Ingen af os var forvænt med at komme ud, og det almindeligste transportmiddel var cykel eller hestevogn samt engang imellem rutebil til Thisted.

Disse togrejser var i almindelighed samordnet, så andre af egnens skoler, f.eks. Koldby og Hørdum, var med på den samme tur. Der var så reserveret et par vogne specielt til os. Det gav anledning til, at vi hver især vogtede på vores del af vognen, og ve den arme dreng fra en af de andre skoler som overskred grænsen til vores afdeling. Til gengæld var det lige så risikabelt for os at bevæge os ind på de andres territorium.

Hvad vi fik ud af disse udflugter, ved jeg ikke. Hverken før eller efter beskæftigede vi os særligt med de lokaliteter, vi havde besøgt, så det var ikke direkte et led i undervisningen, men det var i hvert fald en festdag med masser af oplevelser, masser af is, slik, fest og godt humør.

Endelig oprandt den dag, vi blev konfirmeret og kunne forlade skolen. Jeg tror, de fleste var glade. Nu skulle vi ud at vise, at vi var voksne mennesker. Nu var vi fri for trædemøllen og kunne vise verden, hvad vi duede til.

I dag, ca. 50 år efter, ser vi os omkring efter flokken, som vi kendte så godt dengang. De er nu spredt for alle vinde, vi ved knap hvor, men ingen af os nåede til tops på samfundets rangstige. De fleste blev i de kår, de var født ind i - landbrug og arbejderstanden, nogle få fik en uddannelse ved handel og kontor, men ingen fra min tid fortsatte til højere læreanstalter, selv om nogle nok havde både lyst og evner, men det var jo ikke noget for småfolks børn, så det blev ved drømmen.

Den undervisning, vi modtog gennem syv år i Skyum søndre skole, gav os dog et grundlag, både kundskabsmæssigt og menneskeligt, der gav os mulighed for at fylde den plads i samfundet, hvor vi hver især fik vor gerning.